

# LOGOPEDICKÁ PREVENCE

Před nástupem do 1. třídy by děti měly správně vyslovovat všechny hlásky.

Pokud zjistíte, že má Vaše dítě potíže s výslovností hlásek, uděláte nejlépe, když se objednáte k logopedovi ihned. Nečekejte na dosažení pátého roku, neboť si dítě každým dnem fixuje špatnou výslovnost a ta se bude později obtížně odstraňovat.

## Kontakty na logopedická pracoviště:

1. objednat se na logopedické vyšetření do **speciálně-pedagogického centra (SPC)**

| <i>Název</i>                 | <i>Adresa</i>                              | <i>kontakt</i> |
|------------------------------|--------------------------------------------|----------------|
| SPC Libčická                 | SPC, Libčická 399, 181 00 Praha 8          | 233544611      |
| SPC a MŠS Deylova            | SPC a MŠS, Deylova 3/233, Praha 5          | 257225034      |
| SPC AAK Tyršova              | SPC AAK, Tyršova 13, 120 00 Praha 2        | 222519926      |
| SPC MR a ZŠP Trávníčkova     | SPC, Trávníčkova 1743, Praha 5             | 235516651      |
| SPC a MŠS Štíbrova           | SPC, Štíbrova 1691, 182 00 Praha 8         | 284688941      |
| SPC a MŠS Horáčkova          | SPC, Horáčkova 1095, Praha 4               | 241731406      |
| SPC sluchové postižení Ječná | SPC, Ječná 27, Praha 2                     | 22516279       |
| SPC JÚ                       | SPC, V Pevnosti 4, 128 41 Praha 2          | 241083507      |
| SPC Vertikála                | SPC, Roosveltova 8, Praha 6                | 233321054      |
| SPC Hurbanova                | SPC, Hurbanova 1285, 142 00 Praha 4        | 224471805      |
| SPC Holečkova                | SPC, Holečkova 4, Praha 5                  | 257323038      |
| SPC Klíč                     | SPC Klíč, Vodičkova 791/41, 112 09 Praha 1 | 724758318      |

nebo

2. **klinický logoped**

<http://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--adresar-logopedickych-pracovist>

V adresáři naleznete kontakty na spoustu logopedických pracovišť jak v Praze, tak ve Středočeském kraji. Jen pro Prahu 5 je tam uvedených hned 18 pracovišť s kontakty.

## Kdy se objednat k logopedovi?

Rodiče a někdy i odborníci si kladou otázku, kdy je již vhodný čas zahájit u dítěte logopedickou terapii. Ne vždy je to jednoznačné, ale hrubá vodítka existují. Někdy stačí ke správnému rozhodnutí se započítím či nezapočítím terapie jen konzultace. Mnohdy ale rodiče nebo pediatři dobře rozsah poruchy řeči neodhadnou a s péčí se začne zbytečně pozdě.

### Tak kdy tedy jít s dítětem ke klinickému logopedovi?

#### ve 3 letech

pokud dítě **netvoří dvou slovná spojení** – „mama ham, táta jede“, **řeč je hodně nesrozumitelná**, dítě **nerozumí**, **slovní zásoba je malá** nebo se vyskytují **jen onomatopoické zvuky** – „haf, haf, papá, au, jé“ (může se jednat o opožděný vývoj řeči, vývojovou dysfázii apod.), **dítě zadržává**, **neumí K,H,G,CH**

#### ve 4 letech

užívá **nesprávný slovosled**, objevují se **výrazné dysgramatismy** (často zaměňuje osoby, rody, nepoužívá – jsem, se, si, předložky, skloňuje s chybami), **málo a obtížně se vyjadřuje**, **nerozumí řeči**, **nechápe význam vět**

pokud dítě **vyslovuje některé hlásky nesprávně** ("šlape si na jazyk", velární R- ráčkování), **nevyslovuje správně L**, dítě **neměkčí** (neumí Ď, Ť, Ň, Bě, Pě ), dítě **zadržává v řeči**

#### v 4-5 letech

pokud dítě **neměkčí**, **nevyslovuje L,R, Č,Š,Ž** nebo je **vyslovuje nesprávně**

#### po 5. roce

při izolovaných vadách výslovnosti **R, Ř** nebo nepřesné výslovnosti **sykavek C,S,Z, Č, Š, Ž** a samozřejmě i všech ostatních hlásek, které by už mělo dítě umět.

**Je dobré, pokud dítě do nástupu do 1. třídy zvládne správnou výslovnost všech hlásek. Proto je nutné někdy začít s logopedickou terapií dříve (při mnohočetné patlavosti kolem 4. roku), aby si dítě stihlo vyvozené hlásky do řeči zafixovat.** Pokud dítě nezvládá sykavky a těžší hlásky - a je jich někdy až 10 - (Č,Š,Ž,C,S,Z,L,R,Ř..) vyžaduje terapie delší čas. **Logopedi zároveň rozvíjejí vyjadřovací schopnosti dětí, slovní zásobu, sluchové a zrakové vnímání, grafomotoriku, motoriku mluvidel, jemnou motoriku.**

#### Kdy by mělo jít dítě hned?

pokud začne vyslovovat hlásky nesprávným způsobem (**mezizubní sykavky „šlape si na jazyk“, velární R- ráčkování**), pokud dítě **začne zadržávat**

V případě, že si nejste jisti, neváhejte se s dítětem objednat na posouzení řečového vývoje do SPC, nebo ke klinickému logopedovi.

## Jak je logopedická péče hrazena?

Logopedická péče o děti je ve zdravotnictví (klinická logopedie) hrazena ze zdrojů zdravotních pojišťoven podle Seznamu výkonů na základě doporučení lékaře a po předložení platného průkazu pojištění. V případech, kdy zdravotnické zařízení nemá smlouvu s pojišťovnami, si hradí péči pacient sám.

## Nesprávná výslovnost hlásek

Velmi důležité je mít na paměti, že **každému období odpovídá výslovnost určitých hlásek**. Proto nemůžete po svém dítěti chtít, aby na příklad ve třech letech umělo vyslovovat hlásku R nebo Ř. Tyto hlásky jsou artikulačně náročné, a proto se většině dětí v tomto věku vyslovit nedaří, což je naprosto přirozené.

Pro vaši orientaci předkládáme stručný přehled vývoje výslovnosti jednotlivých hlásek. Vždy byste si měli uvědomit, že každé dítě je jedinečné a vyvíjí se individuálně. Velmi důležité je respektovat přirozený vývoj artikulace vašeho dítěte a nepožadovat po něm výkony, pro které není ještě dostatečně zralé.

Podle tabulky můžete odhadnout správný okamžik pro včasnou návštěvu logopedické ambulance. Všeobecně lze říci, že s nácvikem správné výslovnosti lze začít kolem čtvrtého roku.

### Stručný popis vývoje artikulace v závislosti na věku dítěte:

| Věk               | Rozvoj slovní zásoby                                                                                                                                | Vývoj výslovnosti                                        |
|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
|                   |                                                                                                                                                     | <b>Zvládá:</b>                                           |
| <b>do 1 roku</b>  | Dítě rozumí jednoduchým pokynům a začíná opakovat jednoduchá slova, která slyší                                                                     | <b>M B P</b><br><b>A E I O U</b><br><b>D T N J</b>       |
| <b>do 2,5 let</b> | Tvoří jednoduché věty, od 2 let se ptá "co to je", rozlišuje svou slovní zásobu.                                                                    | <b>K G H CH</b><br><b>V F</b><br><b>OU AU</b>            |
| <b>do 3,5 let</b> | Mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se "proč", rozšiřuje dále slovní zásobu. Začíná se tvořit verbální (slovní) paměť. | <b>N D T L</b><br><b>Bě Pě Mě Vě</b>                     |
| <b>do 4,5 let</b> | Dokončuje se gramatická stavba vět, dítě již chápe děj a umí ho vyprávět.                                                                           | <b>Ň Ď ť</b><br>Vyvíjí se <b>Č Š Ž</b>                   |
| <b>do 6,5 let</b> | Dítě chápe složité děje, má již velkou slovní zásobu, gramaticky zvládá jednoduchá souvětí.                                                         | <b>C S Z R Ř</b><br><b>kombinace</b><br><b>ČŠŽ a CSZ</b> |

## Jaké jsou možné příčiny nesprávné výslovnosti?

- **Nesprávný řečový vzor:** velmi důležité je, v jakém prostředí dítě vyrůstá. Dítě může vyslovovat nesprávně stejné hlásky, jako jiný člen vaší rodiny (otec, matka, babička, děda, sourozenci atd.) Dále je důležité, aby vaše řeč nebyla vůči dítěti příliš „mazlivá“, „šišlavá“. Vyslovujte vždy správně, nepoužívejte nadměrně zdvořiliny slov, ta se dětem hůře vyslovují.
- **Motorická (pohybová) neobratnost:** dítě má obtíže s obratností jazyka, rtů, tváří.
- **Poruchy sluchu:** záleží jaký je druh nebo stupeň poruchy sluchu
- **Poruchy fonemického sluchu:** tato porucha znamená, že vaše dítě nedokáže sluchově rozlišovat jednotlivé hlásky (např. C - Č, S - Š, Z - Ž apod.)
- **Neustálé napomínání dítěte za nesprávnou výslovnost:** tímto napomínáním můžete dítě neurotizovat. Může se stát, že dítě s vámi pak již nebude chtít komunikovat, bude mít k mluvení nechuť.
- **Nedostatek projevovaných citů** (v rodinách, kde se rodiče dětem málo věnují, jsou citově chladní). Tyto děti mají málo podnětů, a proto také začínají mluvit později, mají chudou slovní zásobu a následně i nesprávnou výslovnost.
- **Děti s mentální retardací, ADHD.**
- **Odchytky řečových orgánů:** přirostlá podjazyková uzdička, defekty chrupu, nesprávné postavení zubů apod.

## Logopedická terapie

- **Cvičte s dítětem vícekrát denně v krátkých intervalech.** Děti v předškolním věku udrží pozornost jen velmi krátce. Proto cvičte s dítětem maximálně 5 minut. Když vidíte, že je dítě unavené, jeho pozornost klesá, přestaňte procvičovat a nechejte jej ať si hraje, kreslí, nebo dělá zkrátka to, co ho baví a má rádo. Pokud vám to vaše časové možnosti dovolí procvičujte s dítětem alespoň dvakrát denně.
- **Vždy, když se dítě učí vyslovovat hlásku, používá se při vyvození takzvaná pomocná hláska** (např. hlásky C se vyvozuje z hlásky T) Vyvozování hlásek provádí logoped. Tímto způsobem se dítě vždy učí nový vzor artikulace hlásky a lépe tak opustí svůj původní nesprávný způsob výslovnosti.
- **Přístup logopeda ke každému dítěti musí být individuální!**
- Děti se často snaží vyslovovat novou hlásku přehnaně a nahlas (například moc tlačí, křičí, stále opakují slovo, aniž by si uvědomovali, jak novou hlásku tvoří a jak ji říkají). Proto **cvičte tiše, bez velkého úsilí.**

Vždy, když přistoupíte k vyvozování jakékoliv hlásky, je důležité zachovávat určitá pravidla. Je mylné myslet si, že když se vašemu dítěti podaří vyslovit hlásku správně, hned ji začne používat. Vždy musíte počítat s tím, že:

1. Důležitá jsou **přípravná cvičení jazyka a rtů** (procvičování motoriky mluvidel — artikulační cvičení)
2. Až poté můžeme začít s **vyvozováním hlásky.**
3. Po vyvození hlásky (tzn. dítě vysloví hlásku správně) ji musíme **zafixovat** ve slabikách a slovech. Následně přecházíme k fixaci hlásky ve větách a říkankách.

4. Jestliže již dítě zvládne správně vyslovit hlásku ve slovech, můžeme přejít k **automatizaci** hlásky do běžné řeči.

**POZOR! Průběh a délka jednotlivých fází je velmi individuální, proto je potřeba obrnit se trpělivostí! Logopedická terapie může řádově trvat několik měsíců, někdy i několik let.**

## **Cvičení ke stažení** Stáhněte si cvičení k procvičení každé hlásky.

<http://www.logopedonline.cz/logopedicke-pomucky/cviceni-ke-stazeni/>

Chodíte na logopedii a dostali jste „domácí úkol – procvičovat hlásku L, R, CSZ nebo další?“ Rádi byste hlásky procvičovali, ale zrovna vás nenapadá to správné slovo, nebo neznáte vhodnou říkanku? Zde vám nabízíme ke stažení podrobný postup vyvozování každé hlásky, zařazení hlásek do slabik, slov, vět a říkanek. Kromě toho je zde také správný způsob procvičování dechových a artikulačních cvičení.

Artikulační cvičení

BĚ, PĚ, VĚ

Dechová cvičení

Hlásky ch

Hlásky h

Hlásky j

Hlásky l

Hlásky r

Hlásky ř

Hlásky csz

Hlásky čšž

Hlásky dtn

Hlásky dťň

Hlásky kg

Hlásky mbp

Hlásky vf

Kumulace csz

Samohlásky <http://www.logopedonline.cz/logopedicke-pomucky/cviceni-ke-stazeni/>

## Jak vypadá správný vývoj řeči?

První rok života dítěte je pryč a nyní nastává krásné období, ve kterém zažijete spoustu legrace.

**Dovršením prvního roku** totiž končí přípravné období a nastává vlastní vývoj řeči. Prvním projevem tohoto období jsou krátká slova, kterým také říkáme jednoslovné věty. Dítě používá krátká slovíčka (např. mama, tata, haf, bac, tů, apod.). Velmi důležitá je intonace a citové zabarvení, které slova provází. Například slovem „haf“ dítě volá na psa, má radost, že k němu pejsek běží, nebo je nespokojené, že k němu pejsek nechce jít a podobně. To, že dítě začíná používat svá první slova ještě neznamená, že přestane žvatlat. Žvatlání v tomto období ještě stále přetrvává a slova doprovází.

**Od 1,5 roku** začíná dítě více napodobovat dospělé. Dítě stále více vnímá vaši řeč a také stále více začíná spontánně opakovat slova, která od vás slyší. Proto dávejte pozor, co před dítětem říkáte a také jak to říkáte. Přibližně ve dvou letech děti začínají používat dvouslovné věty. Tyto věty jsou jednoduché (např. Máma pá. Táta hají. apod.). Nyní prochází dítě obdobím prudkého rozvoje řeči. Zajímá se o spoustu věcí, je zvědavé a velmi rádo a hodně komunikuje.

**Mezi druhým a třetím rokem** dokáže dítě používat citoslovce, podstatná jména a slovesa. Reaguje na otázky Co to je? a Co dělá? Kolem třetího roku již dítě dokáže slova, která byla dříve spojena s konkrétními jevy, zevšeobecňovat. Dochází u něj k náročným myšlenkovým procesům, což může mít za následek jisté obtíže. Často se stává, že dítě opakuje slabiky, části slov, nebo se nemůže rychle vyjádřit. Nejedná se o koktání, byť vám to tak možná připadá. Pokud zachováte klid, nebudete dítě na tyto obtíže upozorňovat, kárat, trestat, či zesměšňovat jej, pak tyto potíže vymizí.

**Od tří do čtyř let** se řeč zdokonaluje, dítě stále lépe rozumí a také se lépe vyjadřuje. Dokáže se již orientovat v pojmech „zítra, včera, ráno, večer atd.“. Pokládá otázky „Proč? Jak?“.

**Po čtvrtém roce** se řeč zkvalitňuje po obsahové stránce. Slovní zásoba stále narůstá, dítě se vyjadřuje v rozvitých větách a souvětích.

**Po pátém roce** by dítě mělo správně umět převyprávět příběh, pohádku podle obrázků i bez nich. V tomto období je již kvalitním partnerem ke komunikaci.

Jestli máte pocit, že Vaše dítě nemluví adekvátně vůči svému věku, kdykoliv se obraťte na logopeda.